

เอกสารประกอบการบรรยาย
หลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นรป.) รุ่นที่ ๓

หัวข้อวิชา

บทบาทของศาลฎีกากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
(เล่ม ๒)

โดย

นายธนฤกษ์ นิตีเศรณี

ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

วันพุธที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๔/๑ ชั้น ๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
(อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์)

กลุ่มงานวิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

บทบาทของศาลฎีกา
กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

โดย

นายธนฤกษ์ นิตินิธิ

ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในศาลฎีกา

**กำเนิดศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมือง**

- รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๗๒ วรรคสอง
- รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคสี่

คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง

- รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๗๒ วรรคสาม
  - พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา
คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒
- รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคห้า

อำนาจตามรัฐธรรมนูญ

- (๑) อำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สินและให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น
ผิดปกติ ตกเป็นของแผ่นดิน
- (๒) อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา
- (๓) อำนาจในการดำเนินคดีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

**อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี
พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง**

- (๑) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
- (๒) คดีที่มีมูลคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลตาม (๑) หรือบุคคลอื่นที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดอาญาตาม (๑)

- (๓) คดีซึ่งประธานวุฒิสภาส่งคำร้องให้ศาลพิจารณาพิพากษาข้อกล่าวหาว่ากรรมการ ป.ป.ช. ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อหน้าที่ราชการ
- (๔) คดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติตกเป็นของแผ่นดิน

ผู้พิพากษาประจำแผนก

- พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๘
    - (๑) ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา
    - (๒) ผู้พิพากษาประจำแผนก
    - (๓) ผู้ช่วยผู้พิพากษาประจำแผนก
    - (๔) เลขานุการประจำแผนก
    - (๕) รองเลขานุการประจำแผนก
- มีหน้าที่ปฏิบัติงานที่จำเป็นระหว่างที่ยังไม่มีองค์คณะ

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา

- พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๓
- (๑) อัยการสูงสุด
- (๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการปฏิบัติตามมาตรา ๑๑
  - ๑. คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่ากรณีมีมูลที่จะดำเนินคดีอาญา แล้วส่งรายงาน เอกสาร และพยานหลักฐาน พร้อมความเห็นไปยังอัยการสูงสุด ภายใน ๑๔ วัน ซึ่งอัยการสูงสุดต้องฟ้องคดีภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับเรื่อง
  - ๒. ถ้าอัยการสูงสุดเห็นว่าเรื่องที่ส่งมายังมีข้อไม่สมบูรณ์ให้แจ้งไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช.
  - ๓. ภายใน ๑๔ วันนับแต่วันรับแจ้ง ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานฝ่ายละเท่ากันพิจารณา หากหาข้อยุติไม่ได้ให้ฟ้องเองได้

องค์คณะผู้พิพากษา

- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๙ วรรคสี่
องค์คณะเลือกเป็นรายคดี คดีละ ๙ คน จากผู้พิพากษาหรือผู้
พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา

กระบวนการพิจารณาพิพากษาที่สำคัญ

- (๑) ในวันยื่นฟ้องคดีอาญาโจทก์จะนำตัวจำเลยมาศาลหรือไม่ก็ได้ หากไม่นำมาให้ระบุที่อยู่จริงของจำเลยมาในฟ้อง
- (๒) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกองค์คณะผู้พิพากษาจำนวน ๙ คนภายใน ๑๔ วันนับแต่วันยื่นฟ้องคดี ซึ่งเป็นผู้พิพากษาอาวุโสไม่เกิน ๓ คน
- (๓) องค์คณะผู้พิพากษาเลือกเจ้าของสำนวน ๑ คน
- (๔) ในการพิจารณาคดียึดถือรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก
- (๕) บทบัญญัติว่าด้วยความคุ้มกัน ส.ส. และ ส.ว. มิให้นำมาใช้บังคับ
- (๖) ในการปฏิบัติหน้าที่ มีอำนาจเรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาคดีได้ และมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

- (๗) ในคดีอาญาศาลมีอำนาจพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้
- (๘) ผู้ใดกล่าวโต้แย้งว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ มิได้เป็นทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์
- (๙) ในกรณีที่ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องขอให้ดำเนินคดีต่อกรรมการ ป.ป.ช. องค์คณะผู้พิพากษาจะแต่งตั้งบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน เป็นกรรมการไต่สวน ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามคำร้องขอ โดยคณะกรรมการไต่สวนดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(๑๐) การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดหรือการพิพากษาคดี ให้ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาทุกคนทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือพร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนลงมติ และให้ถือมติตามเสียงข้างมาก ในการนี้ องค์คณะผู้พิพากษาอาจมอบหมายให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในองค์คณะผู้พิพากษาเป็นผู้จัดทำคำสั่งหรือคำพิพากษตามมตินั้นก็ได้

- (๑๑) ผู้ต้องคำพิพากษาจะอุทธรณ์คำพิพากษาได้ก็ต่อเมื่อมี พยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ และต้องยื่นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน กำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิคำพิพากษา
- (๑๒) เมื่อมีการอุทธรณ์จะต้องส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่โจทก์หรือผู้ ร้องแก้ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับสำเนาอุทธรณ์

- ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกองค์คณะผู้พิพากษา ๕ คน
พิจารณาอุทธรณ์ทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสนอต่อที่
ประชุมใหญ่วินิจฉัย

จบการนำเสนอ